

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
“КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА”

ЗІНЬКЕВИЧ ТЕТЯНА ОЛЕКСІЇВНА

УДК 368.02

**УПРАВЛІННЯ ДОХОДАМИ ВІД ОСНОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ**

Спеціальність 08.00.08. – Гроші, фінанси і кредит

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Дисертацією є рукопис

Роботу виконано на кафедрі фінансів підприємств ДВНЗ “Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана” Міністерства освіти і науки України, м. Київ.

Науковий керівник

кандидат економічних наук, професор
Поддєрьогін Анатолій Микитович,
 ДВНЗ “Київський національний економічний
 Університет імені Вадима Гетьмана”,
 завідувач кафедри фінансів підприємств

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук,
Фурман Василь Миколайович,
 АСТ “Вексель”, генеральний директор

кандидат економічних наук,
Смоленюк Руслан Петрович,
 Хмельницький економічний університет, проректор з
 наукової роботи

Захист відбудеться “ 17 ” червня 2008 року о 12⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.006.04 Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана за адресою 03680, м. Київ, проспект Перемоги, 54/1, ауд. 203 .

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана за адресою: м. Київ, вул. Дегтярівська, 49-г, кім. 601 .

Автореферат розісланий “ 16 ” травня 2008 року.

В.о. вченого секретаря
спеціалізованої вченої ради,
д.е.н., професор

Алексєєнко М.Д.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Актуальність теми. Страхування — це спосіб захисту майнових інтересів громадян та суб'єктів господарювання. Особливо зростає його роль в умовах ринкової економіки. Кожен суб'єкт господарювання має знати, як можна зменшити вплив ризику в його діяльності. В той же час, страхова діяльність є прибутковим різновидом підприємництва, а отже потребують вивчення питання формування доходів страхових компаній.

Однак ще недостатньо проведено комплексних досліджень управління доходами страхових компаній від основної діяльності. Потребують уточнення поняття доходу від основної діяльності страхової компанії, класифікації доходів, визначення факторів впливу на їх розмір. З цього приводу фахівці висловлюють різні точки зору.

Як правило, питання грошових потоків в страхуванні, формування і використання доходів, прибутку досліджують в цілому на рівні страхових компаній. В той же час, актуальним та важливим є дослідження даних питань за окремими видами страхування та напрямками формування доходів.

Важливим аспектом управління доходами в страхових компаніях є формування доходів від основної діяльності. При цьому надзвичайно актуальним при дослідженні формування доходів є аналіз тарифної системи, яку використовують страхові компанії. Як відомо, страховий тариф являє собою ціну страхової послуги. Тому важливими є питання розрахунку страхових тарифів, визначення та дослідження факторів впливу на їх величину по окремим видам страхування. В наслідок специфіки кожного виду страхування, відмінностей ризиків за кожним з них, неможливо розробити єдину систему розрахунку страхових тарифів. Заслуговує на увагу дослідження системи розрахунку ціни страхового продукту одного з найбільш проблемних та збиткових видів страхування – автострахування, а саме авто КАСКО.

Для обґрунтування визначення страхових тарифів, дослідження формування доходів страхових компаній, страхового портфелю актуальним є використання математичних методів розрахунків. Однак напрацювання фахівців зорієнтовані в основному на застосування певного математичного методу до вирішення поставлених задач без достатнього вивчення економічних явищ, що супроводжують даний процес.

В сучасних умовах відбувається процес уніфікації норм та правил щодо обліку доходів та витрат страхових компаній, які використовуються в різних країнах світу. Заслуговують на увагу питання вдосконалення класифікації доходів страхових компаній, дослідження особливостей їх формування та факторів, що впливають на доходи компаній.

В спеціальній літературі досліджуються особливості формування доходів страхових компаній. Цим питанням присвячені праці українських вчених: В.Бабко, В.Базилевича,

І.Бланка, А.Бушанського, Н.Внукової, О.Гаманкової, Л. Горбач, О.Залетова, О.Заруби, М.Клапківа, О.Огаренко, С.Осадця, В.Фурмана, Я.Шумелди, зарубіжних вчених: І.Балабанова, З.Боді, Є.Брігхема, А.Вагнера, Т.Гварліані, Ж. Леммера, Є.Коломіна, М.Федотової, Дж. К. Ван Хорна та інших.

Водночас, в Україні ще недостатньо проведено досліджень щодо формування доходів від основної діяльності страхових компаній за умов розвитку ринкової економіки. Бракує наукових та практичних напрацювань щодо оптимізації структури страхового портфелю українських страхових компаній.

Важливість вивчення вказаних вище питань та недостатній рівень їх практичної розробки визначили вибір теми дисертаційної роботи, свідчать про її актуальність, теоретичну та практичну значимість.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедри фінансів підприємств ДВНЗ “Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана”. Воно є частиною науково-дослідних тем: “Напрями фінансового оздоровлення суб'єктів підприємництва в умовах ринкової економіки” (номер державної реєстрації 0101U004358). При проведенні досліджень дисертантом особисто розроблено методичні підходи та надано практичні рекомендації щодо управління доходами від основної діяльності страхових компаній.

Мета і завдання дослідження. *Метою дисертаційної роботи є* поглиблене вивчення економічної природи та особливостей формування доходів від страхової діяльності в ринкових умовах, розробка пропозицій щодо підвищення ефективності управління їх формуванням на основі вдосконалення актуарних розрахунків в Україні.

Відповідно до поставленої мети в роботі були визначені наступні завдання:

- узагальнити теоретичні підходи щодо визначення економічної сутності доходів від страхової діяльності;
- здійснити аналіз умов формування доходів від основної діяльності страхових компаній України та виявити основні тенденції їх зміни;
- дослідити умови розвитку страхування в Україні і підвищення ролі управління доходами страхових компаній;
- дослідити існуючі методи розрахунку основних показників, що впливають на розмір доходу від страхової діяльності страховиків;
- розробити пропозиції по вдосконаленню методики визначення страхових тарифів по страхуванню автомобільних ризиків і здійснити її експериментальну перевірку в одній із провідних страхових компаній України;

- виявити основні недоліки в здійсненні актуарних розрахунків в Україні та визначити шляхи їх вдосконалення, забезпечення правового розвитку актуарної служби в Україні;
- обґрунтувати рекомендації щодо вдосконалення методів оптимізації страхового портфелю страхової компанії.

Об'єктом дослідження є формування доходів страхових компаній України.

Предмет дослідження – інструментарій та організація процесу управління доходами від страхової діяльності.

Методи дослідження. Теоретично-методологічну основу дисертаційної роботи становлять сучасна економічна теорія, методи наукового пізнання, методи фінансового аналізу. В процесі дослідження застосовувались: методи теоретичного узагальнення і порівняння – при визначенні понятійного апарату управління доходами від основної діяльності страхових компаній, уточнення та вдосконалення окремих понять; системний підхід - при вивченні економічних процесів на ринку страхування України, дослідження зарубіжного досвіду в галузі страхування і визначення факторних складових формування доходів від страхової діяльності; емпіричний метод – при проведенні збору статистичного матеріалу, його систематизації й узагальнення; графічний аналіз - при наочному відображенні залежностей обсягів доходів від страхової діяльності від страхового тарифу по різних видах страхування; економіко-математичний метод - при формуванні тарифної сітки по страхуванню наземних транспортних засобів (авто КАСКО) та при обґрунтуванні підходу до розробленого автором методу оптимізації страхового портфелю страховиків України в сучасних умовах; статистичний аналіз - при дослідженні функціонування ринку страхування в Україні.

Інформаційну базу дослідження становлять законодавчі та нормативно-правові акти України, що регулюють сферу страхування, матеріали Міністерства фінансів країни, Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України (далі Держфінпослуг), Ліги страхових організацій України (ЛСОУ); дані фінансової звітності, інструктивно-методичні документи з питань організації страхового ринку; наукові публікації в вітчизняних та зарубіжних періодичних та спеціальних виданнях; матеріали науково-практичних конференцій.

Наукова новизна одержаних результатів. Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження полягає у наступному:

Вперше:

- доведено доцільність внесення зміни до П(С)БО №3 “Звіт про фінансові результати” для страхових компаній. В статтю “Дохід (виручка) від реалізації товарів, робіт та послуг” запропоновано включати дохід від страхової діяльності, в зв’язку з відмінністю

поняття “виручка від реалізації” та “дохід” в страхуванні, що дозволить вірно визначити першу статтю П(С)БО №3 “Звіт про фінансові результати”;

- запропонована класифікація інформації, яка використовується при розрахунку тарифу по страхуванню наземних транспортних засобів (авто КАСКО), з поділом її на внутрішню та зовнішню, що дозволить визначити основні класифікаційні ознаки та види інформації при формуванні страхових тарифів;

Удосконалено:

- класифікацію факторів впливу на зміну ціни страхового продукту по страхуванню авто КАСКО та класифікацію страхових ризиків по цьому виду страхування;

- схему взаємозалежності етапів управління доходами від основної діяльності компанії, визначивши, що результат такої діяльності на одному етапі залежить від здійснення діяльності на інших етапах управління;

- методику розрахунку страхових тарифів по страхуванню авто КАСКО на основі використання статистичних даних страхової компанії, а також врахування регресних відшкодувань, що дозволить наблизити розмір нетто-премії до реальних страхових виплат.

Набули подальшого розвитку:

- уточнено поняття “дохід від страхової діяльності страхової компанії”, визначаючи його як суму надходжень страхових премій за усіма видами страхування з вирахуванням страхових резервів і страхових премій за договорами, що передано в перестрахування;

- обґрунтування необхідності створення актуарних служб в страхових компаніях та запровадження державних актуаріїв, законодавчо визначити їх сферу діяльності на українському страховому ринку, що сприятиме формуванню єдиної статистичної бази по страховим випадкам в країні, посилить якість державного контролю за ціноутворенням на страхові послуги

- уточнена тарифна сітка по автострахуванню ЗАТ "АСК "ІНГО Україна" на основі використання розробленої автором методики розрахунку страхових тарифів по авто КАСКО.

Практичне значення одержаних результатів. Пропозиції, обґрунтовані в дисертації, мають теоретичне і практичне значення та спрямовані на удосконалення управління доходами від основної діяльності страхових компаній.

Висновки і практичні рекомендації стосовно удосконалення державного регулювання в частині уточнення визначення доходу від страхової діяльності в звітності страховиків, прискорення формування актуарних служб в страхових компаніях та запровадження державних актуаріїв на українському страховому ринку мають практичне значення для вирішення завдань, пов'язаних з підвищенням ефективності страхової

діяльності в країні. Дані рекомендації та пропозиції були враховані Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України при підготовці планів роботи Комісії та формуванні нормативно-правових актів (довідка Держфінпослуг від 06.12.07 № 13749/05).

Практичні результати роботи застосовуються у діяльності ЗАТ“АСК “ІНГО Україна” (м. Київ) при формуванні тарифної політики по страхуванню наземних транспортних засобів (авто КАСКО) та визначенні оптимальної структури страхового портфеля (довідка №103 від 16.01.2008 р.).

Матеріали дисертаційного дослідження використовуються в навчальному процесі Державного вищого навчального закладу “Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана” при викладанні курсів "Фінансовий менеджмент", “Бюджетування діяльності суб’єктів господарювання” (довідка від 17.02.2008 р.).

Особистий внесок. Дисертація є одноосібно виконаною науковою працею. Наукові положення, розробки прикладного характеру, висновки та пропозиції, що виносяться дисертантом на захист, одержані самостійно.

Апробація роботи. Основні ідеї та положення дисертації доповідались і отримали позитивну оцінку на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях і семінарах, зокрема: Всеукраїнська науково - методична конференція “Сучасні аспекти фінансового управління економічними процесами” (м. Севастополь, Севастопольський національний технічний університет, 2005 рік); Міжнародна науково - практична конференція “Сучасний стан та проблеми інноваційного розвитку держави” (м. Луцьк, Волинський державний університет ім. Лесі Українки, 2006 рік); IV Міжнародна науково-практична конференція “Теорія та практика економіки та підприємництва” (м. Алушта, 2007 рік); VI Міжнародна науково-практична конференція „Актуальні проблеми та перспективи розвитку економіки України” (м. Алушта, 2007 рік).

Публікація результатів дослідження. За темою дисертації опубліковано 9 одноосібних робіт загальним обсягом 3,47 друк. арк., з них 5 статей - у наукових фахових виданнях і 4 – в інших виданнях.

Структура та обсяг дисертаційної роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, переліку використаних джерел із 184 найменувань на 16 сторінках та додатків. Загальний обсяг дисертаційної роботи становить 171 сторінку. Дисертація вміщує 14 таблиць на 15 сторінках, 52 рисунки на 45 сторінках, 11 додатків на 21 сторінці.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертаційного дослідження, сформульовано його мету і завдання, визначено об'єкт, предмет і методи дослідження, визначено наукову новизну та практичне значення одержаних результатів.

У розділі 1 “Теоретичні аспекти формування доходів від основної діяльності страхових компаній” досліджено економічну сутність категорії доходу страхових компаній, проаналізовано різні точки зору науковців щодо класифікації доходів від основної діяльності, розглянуто фактори формування доходів від основної діяльності страховиків та особливості управління ними.

Автором визначено дохід від основної діяльності страхових компаній як сума надходжень страхових премій за усіма видами страхування, але з вирахуванням страхових резервів і страхових премій за договорами, що передано в перестраховання. В існуючих трактуваннях “доходу від основної діяльності” страхових компаній дане поняття не розглядається за усіма видами страхування, які здійснює страхова компанія.

Проведене дослідження існуючих тлумачень понять доходу від реалізації (страхового продукту, страхової послуги) та виручки від реалізації в страхуванні, показало, що відсутня єдина точка зору щодо змісту даних понять. Виходячи з особливостей основної діяльності страховиків, обґрунтовано поняття виручки та доходу від реалізації страхової послуги та запропоновано розглядати виручку від реалізації страхового продукту як частину її доходу. Отже, назву першої статті в П(С)БО №3 „Звіт про фінансові результати” страхової компанії доцільно змінити на „дохід від реалізації страхової послуги”.

На основі проведеного аналізу результатів дослідження проведених фахівцями зі страхування щодо класифікації доходів від страхової діяльності, автором дисертації було виявлено їх відмінності, суть яких полягає в різному підході до групуванні видів доходів від основної діяльності (від страхової діяльності) компанії. Автором запропоновано об'єднати види доходів від страхової діяльності в наступні групи: *основні доходи* (надходження страхових премій по видам страхування, іншим, ніж страхування життя за договорами страхування, перестраховання та співстрахування; суми повернення страхових резервів, відрахованих в минулі періоди; комісійні винагороди та тантьєми за договорами, що передано в перестраховання; комісійні винагороди, що отримані за послуги страхових брокерів або страхових агентів, сюрвейера та аварійного комісара; відшкодування перестраховикам долі страхових виплат за договорами, що передано в перестраховання); *інші доходи* (кошти, отримані в процесі реалізації права вимоги по страхуванню майна до особи, що відповідає за нанесення пошкодження (регрес); відсотки, нараховані на депо страхової премії по ризикам, що прийняті в перестраховання).

Запропонована класифікація визначає види доходів, що найбільше впливають на формування доходу від основної діяльності страхової компанії.

На основі дослідження запропонованих фахівцями класифікацій факторів, що впливають на зміни розмірів страхових премій за договорами страхування, перестрахування та співстрахування запропоновано внести зміни в класифікації даних факторів, виділивши дві основні групи факторів: внутрішні та зовнішні (рис.1).

Практичне значення даної класифікації полягає в визначенні та розподілі основних факторів, що впливають на обсяг (розмір) страхових премій (платежів, надходжень) при дослідженні їх змін та виявленні причин зростання/зменшення обсягів надходжень від основної діяльності страхових компаній.

В дисертаційній роботі дослідження особливостей формування доходів страховиків від основної діяльності проведено на прикладі автострахування. Основною частиною таких доходів є надходження страхових премій, розмір яких залежить від розмірів страхових сум та страхових тарифів по окремим видам страхування. В дисертаційній роботі запропоновано класифікацію факторів, що впливають на розмір тарифу та, відповідно, на розмір страхової премії по автострахуванню (а саме, авто КАСКО), з виділенням трьох основних груп: об'єкт страхування, умови та особливості експлуатації, умови договору (рис. 1). При класифікації страхових ризиків, що враховуються при розрахунку тарифів по авто КАСКО, запропоновано виділяти 5 основних груп страхових ризиків: ДТП; від пожежі та стихії; від протиправних дій третіх осіб; від потрапляння каменів на автомобіль; від викрадення.

Значну увагу було приділено дослідженню взаємозв'язків етапів процесу управління доходами від основної діяльності страхових компаній. При цьому встановлено, що результат діяльності компанії на кожному етапі управління доходами від основної діяльності залежить від результату здійснення певних дій на окремих етапах (рис. 2).

Рис. 1. Класифікація факторів впливу на зміну ціни страхового продукту по страхуванню авто КАСКО

Рис. 2. Схема взаємозалежності основних етапів управління доходами від основної діяльності

У розділі 2 “Тарифна політика страховика та її вплив на формування доходів страховиків” проведено дослідження існуючих методик розрахунку страхових тарифів по видам страхування, іншим, ніж страхування життя.

Дослідження існуючих методик розрахунку тарифів по видам страхування, іншим, ніж страхування життя, дозволяє зробити висновок, що дані методики не є досконалими, особливо при визначенні страхових тарифів по авто-страхуванню, а саме авто КАСКО. При визначенні основної частини нетто-ставки за методиками, що затверджені Розпорядженням Держфінпослуг України від 30.12.2004 р. розраховується коефіцієнт відношення середньої страхової виплати до середньої страхової суми на один договір страхування. Даний

коефіцієнт рекомендується, згідно методики, приймати не нижче визначених нормативів (в залежності від виду страхування). Постає питання достовірності встановлених коефіцієнтів щодо сучасних умов розвитку страхового ринку України.

Встановити єдиний, прийнятний для всіх страхових компаній, механізм формування тарифної політики по всім видам страхування неможливо у зв'язку зі специфікою діяльності та різноманітністю послуг, що надають страхові компанії. Тарифну політику по добровільним видам страхування необхідно розробляти для окремої страхової компанії, розраховувати тарифи з врахуванням статистичних даних конкретної компанії. Так, розрахунок тарифів по авто КАСКО андерайтерами, актуарієм ЗАТ “АСК “ІНГО Україна”, автором дисертації проводився за статистичною інформацією ЗАТ “АСК “ІНГО Україна”.

Результатом проведених досліджень є розробка методики розрахунку тарифів та тарифної сітки по авто КАСКО компанії, специфіка якої полягає в поєднанні різних функцій розподілу для окремих груп ризиків, з врахуванням отриманих регресних відшкодувань як можливості зниження тарифу.

Основний зміст розробленої методики полягає в тому, що вона базується на дослідженні статистичних даних про розмір страхових премій та страхових виплат за період, що аналізується – 2003-2006 рр., виділенні трьох основних груп ризиків: Дорожньо-транспортні пригоди (ДТП), Протиправні дії третіх осіб (ПДТО), Викрадення, та виборі необхідних функцій розподілу окремо для кожної групи ризиків. В роботі розкрито основний зміст даної методики на прикладі автомобіля Skoda Octavia.

Для формування розподілу кількості збитків дисертант скористався Пуассонівським розподілом. Розглянуто сумарні позови, коли N має розподіл Пуассона з параметром $\lambda > 0$, що означає $N \sim Pois(\lambda)$. S - загальна сума виплат за період, що аналізується. Отже,

$$S = Y_1 + Y_2 + \dots + Y_N, \quad (1)$$

де $Y_1, \dots, Y_N$ - страхові виплати за відповідним позовом.

В таблиці 1 показано кількість полісів та позовів по кожному ризику в 2003-2006 роках за статистичними даними на прикладі однієї марки автомобіля Skoda Octavia.

При формуванні розподілу збитків по ризику ДТП дисертант скористався розподілом Парето, а при формуванні розподілу збитків по ризику ПДТО (протиправні дії третіх осіб) - експоненційний розподіл.

Кількість страхових полісів та позовів по автомобілю Skoda Octavia в 2003- 2006 рр. за групами ризику

рік	ДТП			ПДТО			Викрадення		
	полісів, шт.	виплат, шт.	частота, %	полісів, шт.	виплат, шт.	частота, %	полісів, шт.	виплат, шт.	частота, %
2003	250	98	39,2	242	58	23,97	246	2	0,81
2004	294	118	40,14	290	49	16,9	289	3	1,04
2005	503	179	35,59	499	79	15,83	498	3	0,60
2006	886	182	20,54	884	82	9,28	886	4	0,45
Разом	1933	577	29,85	1915	268	13,99	1919	12	0,63

Використання Пуассонівського розподілу та експоненційного розподілу (для дискретних величин) дає можливість чітко визначити ймовірність настання страхових подій за досліджуваними ризиками в майбутньому, тобто вірно, з найменшими похибками визначити рівень ризиковості; визначити обсяг можливого збитку в залежності від частоти збитку.

При використанні розподілу Парето для ризику ДТП наша задача зводиться до побудови розподілу сукупного збитку для портфеля за даною групою ризику, розбиваючи портфель на декілька субпортфелів – наприклад, по групуванню декількох марок автомобілів в один субпортфель. Знаючи очікуваний обсяг страхових надходжень, дисертантом спрогнозовано розподіл числа збитків в майбутньому періоді. В дисертації були досліджені розміри збитків за групою ризиків ДТП до цін страхових продуктів наступного року.

Отже, при розрахунку тарифів по автострахованню ЗАТ “АСК “ІНГО Україна”, враховуючи статистичні дані та інші можливі фактори впливу на розмір тарифу, було запропоновано тарифну сітку по різних групах автомобілів в залежності від розміру франшиз (табл. 2).

Таблиця 2

Тарифи премій по страхуванню авто КАСКО ЗАТ “АСК “ІНГО Україна”

Марка автомобіля	ТАРИФ, % в залежності від франшизи:				
	Франшиза, USD				
	Для ВАЗ (до 8 000 USD), ЗАЗ, ГАЗ, УАЗ, ІЖ, ВІС				
	\$0	\$50	\$100	\$200	\$500
ВАЗ	8,5%	7,5%	7,0%	5,9%	4,0%
	Для ТЗ з початковою вартістю від 25 000 USD				

	до 35 000 USD (включно)				
	\$0	\$200	\$500	\$1 000	\$5 000
Skoda Octavia	9,7%	8,1%	6,0%	4,6%	4,0%
	Для ТЗ з початковою вартістю від 55 000 USD до 140 000 USD (включно)				
	\$0	\$1 000	\$2 000	\$4 000	\$10 000
Toyota Land Cruiser	7,6%	6,8%	6,0%	4,8%	4,0%

В роботі досліджено питання класифікації витрат на ведення справи, врахування всіх витрат, що здійснюються в процесі оформлення страхового полісу, визначення частки витрат, що необхідно враховувати при визначенні ціни страхового продукту, що є одним з найважливіших етапів процесу розрахунку страхового тарифу. В актуарних розрахунках розповсюдженим способом класифікації витрат на ведення страхової справи є виділення постійних та змінних витрат. Кожна компанія має свій набір витрат, що враховуються при визначенні ціни страхового продукту.

Для детального аналізу всіх факторів, що впливають на розмір тарифу, важливою є наявність об'ємної і достовірної статистичної бази даних по окремим страховим випадкам, що відбулись в минулі періоди. Основними статистичними даними, що є базовими при розрахунку тарифу по авто КАСКО мають бути:

- страхова сума по кожному авто, що був застрахований;
- типи ризиків, за якими були застраховані автомобілі;
- розмір страхових виплат;
- загальна кількість полісів в динаміці за декілька років;
- загальна кількість страхових відшкодувань, що було здійснено компанією в певний період.

Основою побудови алгоритмів актуарних розрахунків є різноманітні математичні моделі. Крім вірно підібраного математичного алгоритму важливе значення має інформаційна база, поєднання якої з математичним апаратом дасть можливість: сформувати ефективну економіко-математичну модель розрахунку тарифів по окремим видам страхування; здійснювати аналіз та оптимізацію структури страхового портфелю, аналіз платоспроможності компанії, її фінансової стійкості.

Дисертантом пропонується формувати дві групи інформації, яка необхідна для розрахунку тарифу по автострахуванню (авто КАСКО) (рис. 3).

Аналіз свідчить, що тільки найбільші страхові компанії України проводять збір статистичної інформації по страховим випадкам. Автором обґрунтовується необхідність

створення єдиної інформаційної статистичної бази, що необхідна при розрахунках тарифів, дослідженні, аналізі фінансових показників страхових компаній України.

Важливим є створення системи інформаційного забезпечення не лише по окремому автомобілю (страхова історія автомобіля), а й по кожному водію, оскільки ризик настання страхової події залежить не лише від ряду технічних характеристик автомобіля, природних явищ, а й від кваліфікації, досвіду водія. Формування такої інформаційної бази можливо при створенні Інституту ризиків, що пропонується фахівцями зі страхування.

Питання підготовки кваліфікованих актуаріїв є одним з найважливіших та актуальних. Існують проблеми в підготовці актуаріїв в Україні. Це недостатність кваліфікованих фахівців. Професія актуарія вимагає глибоких знань з вищої математики та економіки. Дисертантом обґрунтовано пропозиції щодо підготовки та перепідготовки актуаріїв на базі ДВНЗ “Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана” та Київського національного університету ім. Тараса Шевченко.

Рис. 3. Види інформації, що необхідна при розрахунку тарифу по авто КАСКО

Створення в страхових компаніях актуарної служби дасть можливість взаємодії декількох кваліфікованих спеціалістів зі страхової математики. Це позитивно впливатиме на формування розробленої актуарною службою тарифної політики окремої страхової компанії, якій надаються послуги в актуарних розрахунках.

Крім підготовки та перепідготовки актуаріїв важливим є запровадження державних актуаріїв на українському страховому ринку. При цьому необхідно законодавчо визначити їх сферу діяльності.

Потребує розробка і затвердження закону “Про актуаріїв та актуарну діяльність”, що визначатиме сутність професії актуарія, особливостей його підготовки, навчання, отримання практичного досвіду, умов організації актуарної служби. В даному законі необхідно передбачити визначення:

- поняття актуарій, актуарна служба, актуарні розрахунки;
- предмет договору про співпрацю актуарної служби та страхової компанії;
- умов та особливостей створення актуарної служби;
- прав та обов’язків актуарної служби та страхових компаній щодо їх взаємодії;
- порядку та умов надання послуг актуаріїв,
- порядку та умов здійснення оплати послуг актуарної служби;
- умов та порядку припинення дії договору про співпрацю актуарної служби та страхової компанії;
- державного нагляду за діяльністю актуарної служби.

Кількість актуаріїв в декілька разів менше кількості страхових компаній. Згідно Звіту Держфінпослуг станом на 1.06.07 лише 19 осіб мають необхідні кваліфікаційні свідоцтва. Лише найбільші страхові компанії мають в штаті фахівця з актуарних розрахунків. З таких обставин ускладнюється проведення ефективної діяльності страхових компаній України, в штаті яких немає кваліфікованих спеціаліста для проведення поточних актуарних розрахунків. В умовах високих темпів розвитку страхового ринку України питання підготовки висококваліфікованих спеціалістів з актуарних розрахунків стає все більш актуальним.

У розділі 3 “Формування страхового портфелю та доходів страхових організацій” досліджено формування страхового портфелю, його особливості на українському та зарубіжному страхових ринках, визначено шляхи оптимізації структури страхового портфелю, вплив страхового портфеля на збільшення доходів від основної діяльності страховиків.

Автором дисертації пропонується при аналізі страхового портфелю страхових компаній України проводити дослідження динаміки страхових надходжень, страхових витрат, рівня страхових виплат за основними видами страхування.

Структура страхового портфелю формується за даними страхових надходжень за звітний період або за кількістю договорів страхування по окремим страховим продуктам. Страхові премії є основною частиною доходів від страхової діяльності, а тому саме дослідження обсягу отриманих страхових окремо по видам страхування дає можливість дослідити структуру страхового портфелю компанії. Показник обсягів страхових надходжень використовується для проведення аналізу доходів від основної діяльності страхової компанії. Отже, складання та вивчення динамічних рядів щодо обсягів страхових премій по окремим видам страхування є основою при проведенні аналізу формування страхового портфелю.

В дисертації проведено аналіз структури страхового портфеля загалом на страховому ринку України в 2001- 2007 рр. за страховими преміями, страховими виплатами, рівнями страхових виплат по видам страхування.

Найбільшу питому вагу в структурі страхового портфелю за валовими страховими преміями на українському страховому ринку займають види страхування з високим рівнем страхових виплат. Так в період з 2004 по 2006 рр. рівень страхових виплат по окремим видам страхування поступово зростає: по добровільному майновому страхуванню – з 5,6% до 12,8%, в т.ч. по страхуванню фінансових ризиків – з 2,7% до 23% (табл. 3). Період з 2004 по 2006 рр. характеризується швидким зростанням рівня страхових виплат загалом по всім видам страхування: з 7,9% до 18,8%. Хоча найбільша питома вага страхових надходжень в 2004-2006 рр. припадає на добровільне майнове страхування та недержавне обов’язкове страхування (в т.ч. страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних

транспортних засобів). Питома вага добровільного майнового страхування (не враховуючи страхування фінансових ризиків) в структурі страхового портфелю в 2006 р. складала 51% (рис. 4).

Питання дослідження структури страхового портфелю, виявлення шляхів його оптимізації є актуальним. В той же час, сформувати єдину оптимальну модель формування страхового портфелю на українському страховому ринку неможливо. Існує тісний зв'язок між визначенням оптимальної структури страхового портфелю компанії та досягненням головної мети компанії – зростання її доходу.

Важливе значення при формуванні страхового портфелю є підвищення доходу страхової компанії при забезпеченні належного рівня страхових виплат. Це може бути досягнуто шляхом диверсифікації страхового портфелю, підбору відповідних фінансових інструментів для забезпечення необхідного рівня фінансової стійкості страховиків. Результати аналізу структури страхового портфелю в звітному періоді дають можливість розробити систему дій, головною метою здійснення яких є формування оптимального страхового портфелю в майбутньому періоді, забезпечення зростання доходу від основної діяльності страхових компаній.

Рис.4. Структура страхового портфелю страхових компаній України в 2001 – 2006 рр. та 9 місяців 2007 р.

Таблиця 3

Рівень страхових виплат за видами страхування на українському страховому ринку в 2004 - 2006 рр.¹, %

Види страхування	Рівень валових виплат			Рівень страхових виплат фіз. особам*			Рівень чистих виплат**		
	2006	2005	2004	2006	2005	2004	2006	2005	2004
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>	<i>9</i>	<i>10</i>
Страхування життя	3,6	3,0	6,3	2,3	3,3	8,4	3,6	3,0	6,3
Види страхування інші, ніж страхування життя, у тому числі:	19,3	15,0	7,9	37,9	34,1	49,5	27,8	21,5	14,8
Добровільне особисте	42,8	51,8	83,8	44,0	52,6	289,	44,5	52,3	84,8

¹ Інформація про стан і розвиток страхового ринку України за 12 місяців 2006 року [Електронний ресурс] / Держфінпослуг України – 2007. – Режим доступу : <http://www.dfp.gov.ua>

страхування						3			
Добровільне майнове страхування:	17,8	12,9	5,6	34,9	37,9	37,9	26,9	18,9	10,4
<i>в т.ч. страхування фінансових ризиків</i>	23,0	14,0	2,7	0,6	4,6	20,9	43,1	26,4	4,7
Добровільне страхування відповідальності	7,1	10,3	3,1	24,3	25,6	13,8	12,3	19,9	7,7
Недержавне обов'язкове страхування	18,5	13,7	23,3	26,3	16,0	23,4	19,7	14,2	25,8
<i>в т.ч. страхування цивільної відповідальності власників наземних транспортних засобів</i>	27,6	19,8	32,0	30,7	17,3	29,2	27,9	20,2	34,5
Державне обов'язкове страхування	87,9	95,0	89,4	X	X	X	87,9	95,0	89,4
ВСЬОГО (всі види страхування)	18,8	14,7	7,9	34,4	31,2	44,9	26,5	20,7	14,6

* - відношення обсягів виплат страхувальникам-фізичним особам до обсягів премій, одержаних від страхувальників-фізичних осіб

** - відношення обсягу валових виплат за вирахуванням виплат, здійснених перестраховальникам-резидентам, до обсягу валових премій за вирахуванням премій, належних перестраховикам-нерезидентам

Формування страхового портфелю залежить від розмірів отриманих страхових надходжень, основної частини доходів від страхової діяльності. В дисертації проведено аналіз структури страхового портфелю однієї з найбільших страхових компаній України ЗАТ “АСК “ІНГО Україна”, в якому найбільша питома вага страхових надходжень припадає на добровільне майнове страхування. В добровільному страхуванні оптимальність структури страхового портфелю залежить від покриття страхового поля та визначення видів страхування, що необхідно розвивати.

При дослідженні питання формування страхових тарифів, тарифної політики для ЗАТ “АСК “ІНГО Україна” було проведено аналіз структури страхового портфелю даної компанії в період з 1995 по 2006 роки. Даний аналіз надав можливість зробити висновок, що основну частину в структурі страхового портфелю компанії за розмірами страхових надходжень складають надходження від страхування майна.

На основі проведеного аналізу структури страхового портфелю, дослідження факторів впливу на її зміну автором запропоновано узагальнену схему визначення шляхів оптимізації страхового портфелю:

- збалансування структури страхового портфелю: за рахунок збільшення надходжень по менш ризиковим видам страхування для покриття витрат по більш ризиковим;
- проведення виваженої андерайтерської політики, а саме:
 - проведення сегментації ринку – по окремим об'єктам страхування, за групами клієнтів (юридичні особи, фізичні особи, галузі діяльності страхувальника), за рентабельністю видів страхування;
 - створення нових програм та розвиток і удосконалення існуючих програм страхування з врахуванням індивідуальних особливостей страхувальника;
 - впровадження систем “бонус-малус” за окремими страховими продуктами (знижок та надбавок);
- передача частки відповідальності за договорами страхування в перестраховання за найбільш ризиковими видами страхування;
- уточнення страхових тарифів з урахуванням динаміки змін страхових збитків компанії;
- використання послуг консалтингових компаній та компаній - аутсорсерів.

Одною з причин змін сформованого страхового портфелю є не лише ринкові зміни на страховому ринку, але й показники низької доходності страхових продуктів компанії. Отже, доходність являє собою індикатор, що зумовлює перегляд страхового портфелю компанії, її тарифної політики. Вибір шляхів оптимізації страхового портфелю, його управління залежить від типу страхового портфеля, ступеня ризику, від професіоналізму андерайтерів, актуарія компанії, від прогнозування стану страхового ринку в різні періоди.

Вдосконалення структури страхового портфелю буде сприяти підвищенню доходів страхової компанії від її основної діяльності та вдосконалення планування страхових надходжень.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення і нове вирішення наукової задачі, що виявляється у систематизації теоретико-методологічних та практичних засад формування доходів від основної діяльності страхових компаній. Результати проведеного дослідження дають підстави для наступних висновків:

1. В результаті вивчення теоретичних основ формування доходу від страхової діяльності компанії, виявлено низку протиріч щодо визначення поняття “дохід від реалізації” та “виручка від реалізації”. Здобувачем обґрунтовано необхідність відокремлення поняття

“дохід” та “виручка” в сфері страхування. В дисертаційній роботі розкрито основні відмінності доходу від реалізації і виручки від реалізації страхового продукту та запропоновано внести зміни в назву статті “Дохід (виручка) від реалізації” П(С)БО №3 “Звіт про фінансові результати” та визначати дохід від страхової діяльності (дохід від реалізації), як такий, що включає і виручку від реалізації страхового продукту.

2. На основі вивчення запропонованих фахівцями зі страхування класифікацій доходів від страхової діяльності дисертантом було виявлено їх відмінності та внесено пропозиції щодо вдосконалення класифікації доходів від страхової діяльності, з виділенням двох груп доходів: основні доходи та інші доходи.

3. В результаті дослідження зарубіжного і вітчизняного досвіду системи тарифікації авто КАСКО, запропоновано виділення трьох основних груп факторів, які впливають на ціну страхового продукту по авто КАСКО: об’єкт страхування, умови та особливості експлуатації транспортного засобу, умови договору.

4. На основі дослідження факторів, що впливають на зміну розмірів страхових премій, пропонується вдосконалення класифікації факторів впливу змін розмірів страхових премій страхових компаній, шляхом виділення двох груп факторів: внутрішніх та зовнішніх.

5. Вивчення існуючих вітчизняних і зарубіжних методик розрахунку тарифів по ризиковим видам страхування виявлено недоліки, а саме достовірність нормативів коефіцієнта співвідношення середньої виплати до середньої страхової суми по окремим видам страхування.

6. Проведені розрахунки тарифів по авто КАСКО однієї з провідних страхових компаній України, аналіз статистичних даних по страховим виплатам, при врахуванні реальних показників кількості, частоти виплат та розмірів збитків по окремим автомобілям дозволив зробити висновок, що розмір тарифу є високим для українського страхового ринку (в середньому 8-10%). В роботі було запропоновано зменшення тарифів для забезпечення більш конкурентно-спроможних, але не збиткових видів послуг. Пропонується враховувати розмір страхового регресу, а базовий тариф зменшувати за рахунок врахування коефіцієнту регресу.

7. Дослідженням виявлено основні недоліки інформаційного забезпечення розрахунків тарифів на українському страховому ринку та запропоновано шляхи їх усунення. Основною проблемою є недостатність статистичної бази даних для проведення якісного та безпомилкового дослідження і розрахунку тарифів. На основі дослідження основних статистичних показників, які необхідно враховувати при формуванні тарифу по видам страхування, іншим, ніж страхування життя, зосереджуючи увагу на авто КАСКО, автором було запропоновано створення відділу страхової статистики при Інституті ризиків, створення якого передбачається при сприянні Програми Tacis. Основними задачами такого відділу буде

збір, обробка, аналіз та передача фахівцям зі страхування статистичної інформації по страховим договорам та страховим випадкам.

8. В дисертації запропоновано класифікацію інформації, що необхідна при розрахунку тарифу по автострахуванню (авто КАСКО), з поділом її на внутрішню та зовнішню. На основі узагальнення і аналізу існуючих точок зору, дослідження організації актуарної служби, виявлено ряд напрямків розвитку актуарної діяльності в Україні, зокрема забезпечення підготовки відповідних кадрів. Пропонується внесення змін в навчальні плани вищих навчальних закладів, які займаються підготовкою математиків та фінансистів, а також створення національної системи підготовки та сертифікації актуаріїв.

9. Процес визначення тарифів включає вірне визначення долі витрат на ведення страхової справи, що враховується в навантаженні до страхового тарифу. Автором було запропоновано класифікацію витрат, що враховуються страховими компаніями як витрати на ведення страхової справи, виділяючи дві основні групи – постійні та змінні витрати.

10. При дослідженні структури валових страхових премій, пропонується розглядати не лише показники зміни розмірів страхових премій по видам страхування, але й зміни страхових виплат та рівня страхових витрат за відповідні періоди по видам страхування. В роботі проведено аналіз зміни структури страхових виплат страхових компаній України загалом по страховому ринку в 2001-2006 рр., показника різниці розміру страхових премій та страхових виплат у відповідні періоди за окремими видами страхування. На основі проведеного аналізу було зроблено висновок, що найбільша частина страхових надходжень в загальній сумі валових страхових надходжень припадає на премії, отримані від страхування майна.

11. На основі дослідження факторів впливу на зміни структури страхового портфелю за страховими преміями страхових компаній України визначено шляхи оптимізації страхового портфелю, що включає: збалансування структури страхового портфелю; здійснення виваженої андерайтерської політики компанії; використання послуг компаній – аутсорсерів, консалтингових компаній; перегляд тарифної політики компанії з врахуванням страхової статистики компанії; здійснення перестрахування за найбільш ризиковими видами страхування.

12. При прийнятті управлінських рішень з приводу оптимізації страхового портфелю, формування тарифної політики компанії необхідно враховувати як можливі зміни зовнішніх факторів, так і внутрішніх факторів, зокрема показників доходності страхових операцій компанії. Дослідження існуючих типів страхових портфелів, методів управління ними дозволило зробити висновок, що формування оптимальної структури страхового портфелю є найважливішим аспектом в досягненні головної мети страхової компанії – зростання доходів компанії при забезпеченні належного рівня страхових виплат. Визначення системи

оптимізації структури страхового портфелю компанії залежить як від типу страхового портфеля, так і від професіоналізму андерайтерів та актуаріїв компанії.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

В наукових фахових виданнях:

- 1.** Зінкевич Т. О. Дослідження структури страхового портфелю на страховому ринку України / Т. О. Зінкевич // Вісник Житомирського державного технологічного університету: Економічні науки – Житомир: ЖДТУ, 2007. – №2 (40). – С. 235-242. – 0,8 друк. арк.;
- 2.** Зінкевич Т. О. Доходи від операційної діяльності страхових компаній / Т. О. Зінкевич // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка – К.: КНУ ім. Тараса Шевченка, 2006. – випуск 81-82. – С. 77 – 78. – 0,37 друк. арк.;
- 3.** Зінкевич Т. О. Обґрунтування методики розрахунку страхового платежу по страхуванню транспортних засобів / Т. О. Зінкевич // Фінанси, облік і аудит: Збірник наукових праць – К.: КНЕУ ім. Вадима Гетьмана, 2006. – Випуск 8. – С.70-76. – 0,35 друк. арк.;
- 4.** Зінкевич Т. О. Основні проблеми інформаційного забезпечення розрахунків тарифів на українському страховому ринку / Т. О. Зінкевич // Формування ринкових відносин в Україні: Збірник наукових праць – К., 2007. – Вип. 9 (76). – С. 47-51. – 0,6 друк. арк.;
- 5.** Зінкевич Т. О. Суть та особливості тарифікації в страхуванні на прикладі автострахування (авто КАСКО) / Т. О. Зінкевич // Фінанси, облік і аудит: Збірник наукових праць – К.:КНЕУ ім. Вадима Гетьмана, 2007. – Випуск 10 – С.30-37. – 0,5 друк. арк.

В інших виданнях:

- 6.** Зінкевич Т. О. Особливості тарифікації в страхуванні авто КАСКО / Т. О. Зінкевич // Сучасні аспекти фінансового управління економічними процесами: всеукр. наук.–метод. конф., 6-9 вересня 2005 р. : тези допов. – Севастополь: Вид-во СевНТУ, 2005.- С. 109-113.– 0,34 друк. арк.;
- 7.** Зінкевич Т. О. Необхідність розвитку актуарних розрахунків на українському страховому ринку / Т. О. Зінкевич // Сучасний стан та проблеми інноваційного розвитку держави: міжнар. наук. – практ. конф., 6-7 жовт. 2006 р.: тези доп. – Луцьк: РВВ “Вежа” Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2006. - С. 313-315. – 0,2 друк. арк.;
- 8.** Зінкевич Т. О. Страховий портфель як основа діяльності страхової компанії / Т. О. Зінкевич // Теорія та практика економіки та підприємництва: IV міжнар. наук.-практ. конф., 10-12 травня 2007 р. : тези доп. – Сімферополь, 2007. – С.116-117. – 0,18 друк. арк.;
- 9.** Зінкевич Т. О. Шляхи вдосконалення організації актуарної служби в Україні / Т. О. Зінкевич //Актуальні проблеми та перспективи розвитку економіки України: VI міжнар.

наук.-практ. конф., 4-6 жовтня 2007 р. : тези доп. – Сімферополь, 2007. – С. 208-209. – 0,13 друк. арк.

АНОТАЦІЯ

Зінкевич Т.О. Управління доходами від основної діяльності страхових компаній –
Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. – ДВНЗ “Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана”, Київ, 2008.

Обґрунтовано теоретичні та методологічні основи управління доходами від основної діяльності страхових компаній.

В роботі розкрито економічну сутність доходів від основної діяльності страхових компаній здійснено їх класифікацію, визначено основні фактори формування доходів та механізм управління ними. Розроблено практичні рекомендації щодо проведення розрахунків страхових тарифів по одному з видів страхування, інших, ніж страхування життя; аналізу структури страхового портфелю компаній та виявлення шляхів його оптимізації.

До основних результатів дослідження належать: розкриття основної сутності доходів від основної діяльності з врахуванням специфіки страхової діяльності; розробка методики розрахунку страхових тарифів по авто КАСКО; обґрунтування необхідності створення єдиної інформаційної бази по страховим випадкам в Україні та створення статистичного відділу при Інституті ризиків; розробка пропозицій щодо оптимізації структури страхового портфелю компаній.

Ключові слова: дохід, страхова премія, страховий тариф, брутто-тариф, нетто-тариф, навантаження, актуарні розрахунки, страхова сума, страховий портфель.

АННОТАЦИЯ

Зинкевич Т.А. Управление доходами от основной деятельности страховых компаний. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.08 – деньги, финансы и кредит. – ГВУЗ “Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана”, Киев, 2008.

В диссертации раскрыты и обобщены теоретические и методологические основы управления доходами от основной деятельности страховых компаний.

В работе раскрыта экономическая сущность доходов от страховой деятельности, особенности их формирования в страховых компаниях. Теоретические аспекты проблематики доходов от основной деятельности страховых компаний, а именно – множественные трактовки их сущности, противоположные точки зрения об определении доходов от

реализации и выручки от реализации страховых продуктов нашли свое отображение в работе. В диссертационном исследовании представлена классификация доходов от основной деятельности страховых компаний, классификация факторов влияния на доход от страховой деятельности, которая была дополнена автором.

В процессе теоретического исследования доходов от страховой деятельности было уделено особое внимание процессу управления доходами от основной деятельности страховых компаний Украины. Детальное исследование теоретических иностранных и отечественных литературных источников обусловило внесение соискателем предложений касательно улучшения схемы взаимосвязи функций управления страховой компании, взаимосвязи основных функций управления формированием доходов от страховой деятельности компании.

В диссертационной работе раскрыты основные отличия дохода от реализации и выручки от реализации страхового продукта, а также предложено внести изменения в название статьи “Доход (выручка) от реализации” Стандарта бухгалтерского учета №3 “Отчет о финансовых результатах”, определяя доход от страховой деятельности, который включает и выручку от реализации страхового продукта.

При анализе структуры страхового портфеля страховых компаний Украины детально рассмотрены изменения динамики основных видов страхования, других, чем страхование жизни; особое внимание уделено автострахованию, как одного из убыточных видов страхования на украинском страховом рынке.

На основании проведенных исследований относительно формирования тарифа по авто КАСКО выявлено основные проблемы информационного обеспечения расчетов тарифов на украинском страховом рынке и предложены пути их решения. Основной проблемой является недостаточность необходимой статистической базы данных для проведения качественного, безошибочного исследования и расчета тарифов. В результате исследования основных статистических показателей, которые необходимо учитывать при формировании тарифа по видам страхования, другим, чем страхование жизни, сосредоточивая особое внимание на авто КАСКО, автором диссертации было предложено создание отдела страховой статистики при Институте рисков, который планируется создать по программе Tacis. Основными задачами указанного отдела будет сбор, обработка, исследование, анализ и передача специалистам со страхования статистической информации по страховым договорам и страховым случаям.

Разработаны практические рекомендации относительно: проведения расчетов страховых тарифов по одному из видов страхования, отличных от страхования жизни; анализа структуры страхового портфеля компаний и определения путей его оптимизации.

В диссертации предложено классифицировать информацию, которая необходима при расчете тарифа по автострахованию (авто КАСКО), выделяя две основные группы информации – внешнюю и внутреннюю.

На основании обобщения и анализа существующих отечественных и зарубежных точек зрения, результатов проведенного исследования вопроса организации деятельности страховой компании, а именно организации актуарной службы, выявлено ряд проблемных аспектов развития и деятельности актуарной службы в Украине, проблемы использования актуарной математики, подготовки актуариев в Украине сделан вывод о необходимости внесения изменений в рабочие программы высших учебных заведений Украины, которые занимаются подготовкой математиков и финансистов, за рядом математических и экономических дисциплин, сделан вывод о необходимости создания национальной системы подготовки и сертификации актуариев в Украине.

Проведен анализ структуры страхового портфеля страховых компаний Украины, исследованы факторы влияния на ее изменения. В диссертации предложена обобщенная схема определения путей оптимизации страхового портфеля, основными элементами которой является сбалансирование структуры страхового портфеля компании; оптимизация соотношения касательно продаж более и менее рентабельных страховых продуктов; проведение взвешенной андеррайтерской политики компании; использование услуг компаний-аутсорсеров, консалтинговых компаний; перерасчет тарифов с учетом страховой статистики по страховым убыткам; проведение перестрахования по наиболее рисковым видам страхования.

Ключевые слова: доход, страховая премия, страховой тариф, брутто-тариф, нетто-тариф, надбавка, актуарные расчеты, страховая сумма, страховой портфель.

SUMMARY

Zinkevych T.O. Operating income management for insurance companies. – Manuscript.

Dissertation for gaining a scientific degree of Candidate of Economics under specialty 08.00.08 - Money, finances and credit. – SHEI “Vadym Hetman Kyiv National Economic University”, Kyiv, 2008.

The work develops the theoretical and methodological framework for operating income management for insurance companies.

The work investigates the economic essence of operating income of insurance companies, the issues of income classification, and basic factors related to operating income generating, and the mechanism for managerial activity in the field of operating income management for insurance companies. We formulate the recommendations for insurance tariffs calculations on non-life

insurance. We present the analysis of the insurance portfolio structure and present the ways of its optimization.

The main of our findings consist of formulating the essence of insurance operating income, the methodology framework for calculating of insurance tariffs for CASCO; the needs of the full data base on all accidents insured in Ukraine, and creation of the statistical department at Institute of risks; the recommendations for optimization of the insurance portfolio.

Keywords: profit, insurance bonus, insurance tariff, gross-tariff, net-tariff, raise, actuarial calculations, amount covered, insurance portfolio.